

FOLKETINGET

Udenrigsnote

Til orientering af
Det Udenrigspolitiske Nævn,
Udenrigsudvalget

Nordafrika kan imødesee et turbulent 2019

Sammenfatning

Den politiske turbulens i den nordafrikanske Maghreb-region vil stige i det kommende år, vurderer en ny analyse fra tænketanken Center for Strategic & International Studies (CSIS). Politiske konflikter og magtkampe i de enkelte lande vil kunne efterlade et magttrum, som man kan risikere vil anspore til yderligere radikaliserings og illegal migration. I en kategori for sig står det splittede Libyen, som fortsat vil underminere den regionale stabilitet. Dette er nogle af de dystre forudsigelser fra CSIS-analysen. Samtidig vil stormagtsrivaliseringen fortsætte, hvor især Kina ventes fortsat at spille en aktiv rolle.

22. januar 2019

Det Internationale
Sekretariat
J.nr.: 18-001399-1
Peter Riis
International konsulent

I en ny analyse fra tænketanken CSIS skitseres centrale udviklingstendenser i de nordafrikanske Maghreb-lande, navnlig Tunesien, Algeriet og Libyen, som vil påvirke stabiliteten i regionen og dermed også have indvirkning på Europas fremtid. Den overordnede konklusion er, at 2019 byder på mere politisk turbulens.

I rapporten skelnes mellem en række landespecifikke problemstillinger og en række tværgående udfordringer. Først gennemgås de landespecifikke problemstillinger.

Valg i Algeriet – stabiliteten på spil

I Algeriet ventes det kommende præsidentvalg afholdt i april 2019. Hvis valget afholdes som planlagt, antages den siddende præsident, Abdelaziz Bouteflika at genvinde magten og dermed sikre et femte mandat. Det vil signalere, at Algeriets magtfulde eliter inden for præsidentens administration, militæret og forretningsverdenen har købt sig mere tid til at sikre magtoverdragelsen efter den aldrende og sygdomssvækkede Bouteflika.

Hvis præsidentvalget derimod udskydes, som særlig algierske oppositionspolitikere spekulerer i, vil det give indtryk af, at Bouteflikas tid er udløbet, uden at

der er fundet konsensus blandt Algeriets eliter om, hvem der skal overtage præsidentposten. Sådan lyder vurderingen fra senior fellow og vicedirektør for CSIS's mellemøststudier Haim Malka.

Det store spørgsmål er ifølge analysen fra CSIS ikke, hvem der kommer til at erstatte den nuværende præsident, men snarere om Algeriets magtfulde eliter med forskellige interesser kan skabe en national strategi, som kan gøre landet til en konkurrencedygtig markedsøkonomi og samtidig fastholde det sociale sikkerhedsnet, som har været afgørende for landets stabilitet i de seneste to årtier. Algeriets betydning for den regionale stabilitet underbygges af, at der er tale om det arealmæssigt største land i Afrika med godt 42 millioner indbyggere.

Den politisk anspændte situation i forhold til Vestsahara kan ikke løses uden dialog og kompromisvilje mellem Algeriet og Marokko. Uden en klar strategi for, hvordan parterne sætter sig ved forhandlingsbordet, er der ifølge analysen fra CSIS risiko for yderligere eskalering og konflikt mellem de to lande.

Politisk polarisering i Tunesien

Politisk konflikt og polarisering vil øges op til de ventede præsident- og parlamentsvalg i slutningen af året – formentlig november. Den hidtidige konsensus mellem den sekulære partikoalition Nidaa Tounes og det muslimske parti Ennahda, som har sikret en vis stabilitet, er væk, vurderer CSIS-forskeren Haim Malka. Premierminister Youssef Chahed forsøger at gennemføre økonomiske reformer, men han er oppe imod stærke interesser, som ønsker at bevare det gamle mere autoritære system, fremgår det af analysen. Samtidig er der stigende utilfredshed i befolkningen over, at politikerne ikke har været i stand til at adressere landets økonomiske krise, herunder høj inflation og en vedvarende høj ledighedsprocent.

Libyen befinder sig i et dødvande

Libyen vil sandsynligvis forblive fastlåst i konflikter i 2019 på trods af den særlige FN-mæglers indsats for at fostre en national dialog. Eskalerende kampe om kontrollen af Tripoli og om adgangen til olieproduktions- og eksportfaciliteter truer med at forværre Libyens mange problemer. Libyen vil fortsat befinde sig i et politisk tomrum splittet mellem forskellige politiske magtcentre, hæren og forskellige væbnede militser.

Det eksisterende politiske magttomrum har tre uheldige effekter ifølge Haim Malka: For det første forværres Libyens økonomiske krise, for det andet medvirker det til at destabilisere Libyens naboer, og for det tredje skaber det såkaldte 'safe havens' (sikre zoner) for jihadi-salafistiske terrorgrupper, der på den måde får et område, hvorfra de kan operere og genopbygge kampkraft. En politisk løsning kompliceres yderligere af, at der i det internationale samfund ikke er enighed om, hvordan Libyens udfordringer skal håndteres.

Onsdag den 16. januar 2019 brød en 4 måneder gammel våbenhvile sammen, efter at rivaliserende militante grupperinger genoptog væbnede kampe i Tripoli. Fornyeede kampe og fortsat ustabilitet i hovedstaden vil sandsynligvis stå i vejen for en politisk løsning og vil formentlig også forsinke FN's bestræbelser på at gennemføre en national fredskonference med Libyens rivaliserende grupper. Sådan lyder vurderingen fra International Crisis Groups ekspert Claudia Gazzini.

Blandt de mest udfordrende tværgående problemstillinger i Maghreb-regionen fremhæver analysen fra CSIS følgende:

Udbredte folkelige protester

Fagforeninger i Tunesien, Marokko og Algeriet er startet det nye år med at varsle strejker i den offentlige sektor med krav om mere i løn og bedre arbejdsvilkår, samt at der sættes ind mod korruption og manglende gennemsigthed. Samtidig er regeringerne under pres fra internationale långivere (IMF m.fl.), som stiller skrappe økonomiske betingelser for tildeling af lån. Analysen fra CSIS forventer ikke nogen hurtige politiske og økonomiske løsninger, men forudser tværtimod, at de organiserede strejker og spontane demonstrationer vil fortsætte i hele regionen.

Senest var der torsdag den 17. januar 2019 omfattende strejker i Tunesien initieret af den tunesiske fagbevægelse, hvor hovedkravet var lønstigninger til de 670.000 statsansatte. Ministerier, skoler, lufthavne, offentlig transport og hospitaler blev berørt.

Radikalisering og lurende terrorisme

Terror er ikke længere regionens største trussel, vurderer CSIS-forskeren Haim Malka. Dog viser drabene på to skandinaviske turister i Marokko i december 2018 og et selvmordsangreb, som dræbte 12 personer i Tunis i oktober 2018, at truslen fra radikale islamistiske grupper og enkeltindivider fortsat er reel. Terrorangreb af denne type kan også have en negativ effekt på indtægten fra turister – især for Marokkos og Tunesiens vedkommende. Den algersk-tunesiske grænse er stadig præget af terroraktioner og væbnede angreb, om end på et lavt niveau, beretter Haim Malka.

Illegal migration

Nordafrika vil fortsat være en vigtig passage for flygtninge syd for Sahara, som ønsker at komme til Europa, fremgår det af rapporten. Overfarter fra Libyen til Italien faldt i 2018, men til gengæld steg antallet af overfarter fra Marokko til Spanien. Omfanget af illegal migration fra Nordafrika til Europa betegnes i CSIS-rapporten som et barometer for regionens socioøkonomiske og politiske tilstand. Øget illegal migration indikerer mere udfordrende politiske og økonomiske forhold i regionen, skriver Haim Malka.

Det kan tilføjes, at omfanget af migration ikke alene bestemmes af de socio-økonomiske forhold i Maghreb-landene, men også af de socioøkonomiske og sikkerhedspolitiske forhold længere sydpå. Således fastslog FN's særlige ud-sending for Vestafrika og Sahel tidligere i år, at stabiliteten og fremskridtene i Vestafrika og Sahel trues af væbnede militser og terrorgrupper.

Stormagtsrivalisering – Kina er særligt aktiv

Kina og Rusland har begge identificeret Nordafrika som en vigtig region for at styrke kommercielle og sikkerhedspolitiske interesser, skrives det i analysen fra CSIS. Rusland er især aktiv i Libyen med henblik på at opnå et nyt militært fodfæste i regionen. Kina er endnu mere aktiv. Flere af de nordafrikanske havne indgår som centrale komponenter i Kinas ambitiøse Belt and Road Initiative. Eksempelvis har Kina investeret store milliardbeløb i algiersk infrastruktur og har vist stor interesse i den tunesiske havneby Bizerte.

Ifølge Hami Malka efterspørger lokale myndigheder i regionen et større amerikansk engagement. Det er ifølge Malka afgørende, at den amerikanske regering og det amerikanske erhvervsliv kan se ud over den aktuelle turbulens i regionen for at se, hvilke store fremtidsmuligheder der ligger i regionen.

EU's rolle

Europa og EU's rolle nævnes slet ikke i analysen fra den amerikanske tænketank. Det kan dog bemærkes, at EU fortsat udgør den vigtigste handelspartner for Marokko, Algeriet og Tunesien. EU har handelsaftaler med alle tre lande og EU arbejder aktuelt på at udvide samarbejdet med alle tre lande. Det kan hertil nævnes, at i forhold til EU's samarbejdsaftaler med Marokko har EU-Domstolen i flere domme forholdt sig til problematikken om Vestsahara, hvilket har medført, at Kommissionen har måttet genforhandle aftaler om bl.a. handel og fiskeri. Flere sager om den problematik ventes rejst ved Domstolen.

Endelig kan det fremhæves, at EU og Den Arabiske Liga for første gang mødes til et topmøde (stats- og regeringschefer) den 24.-25. februar 2019 i Egypten. Den Arabiske Liga er en sammenslutning af godt 20 arabiske lande. Topmødet ses af EU som en vigtig ramme til at drøfte en række spørgsmål med betydning for Europa, herunder terrorbekæmpelse, migration, antiradikalisering, menneskerettigheder, regional sikkerhed og jobskabelse.

Dette dokument er udarbejdet af Folketingets Administration til brug for medlemmer af Folketinget. Efter ønske fra Folketingets Præsidium understøtter Folketingets Administration det parlamentariske arbejde i Folketinget, herunder lovgivningsarbejdet og den parlamentariske kontrol med regeringen ved at yde upartisk faglig bistand til medlemmerne. Faglige noter udarbejdet af Folketingets Administration er i udgangspunktet offentligt tilgængelige.

Kilder:

Haim Malka: *Turbulence Ahead – The North African Maghreb in 2019*, Center for Strategic & International Studies, januar 2019

<https://www.csis.org/analysis/turbulence-ahead-north-african-maghreb-2019>

Tunisian Union Launches Nationwide Strike Over Pay, VOA/Reuters, 16. januar 2019

<https://www.voanews.com/a/tunisian-union-launches-nationwide-strike-over-pay/4746670.html>

Tunisia labor union strike enters into force, SABA Net, 17. januar 2019

<http://www.sabanews.net/en/news523267.htm>

More attacks, 'persisting security challenges' threaten progress in West Africa, Sahel, UN News, 10. januar 2019

<https://news.un.org/en/story/2019/01/1030182>

Chloe Teevan: *Morocco, the EU and the migration dilemma*, European Council on Foreign Relations, 19. november 2018

https://www.ecfr.eu/article/commentary_morocco_the_eu_and_the_migration_dilemma

The website of the European Parliament's Delegation for relations with Maghreb countries

<http://www.europarl.europa.eu/delegations/da/dmag/home.html>

The Website of the Delegation of the European Union to Morocco

https://eeas.europa.eu/delegations/morocco_en